

137 . Colacu | Comuna: Fundu Moldovei | Județ: Suceava | Punct: Biserica Sfântul Nicolae | Anul: 2023

Anul: 2023

Cod RAN: 148818.01

Perioade: Perioada modernă

Epoci: Epoca modernă

Autori: Ștefan Dejan, Beatrice Manole

Instituții: Muzeul Bucovinei, Suceava, Muzeul Bucovinei, Suceava

Nr. autorizatie: 423

Data autorizatiei: 2023-07-18

Raport de cercetare arheologică de la Colacu, com. Fundu Moldovei, jud. Suceava Punct: Biserica Sfântul Nicolae

Rezumat

Cercetarea arheologică de la biserica de lemn Sfântul Nicolae, din satul Colacu, comuna Fundu Moldovei, județul Suceava, a arătat că acest lăcaș de cult nu a fost investigat arheologic până în prezent.

Pe baza măsurărilor efectuate, dar și a observațiilor realizate în timpul cercetării exterioare, considerăm că nivelul original al fundației bisericii era mai jos decât în prezent. Montarea ultimului planșeu de lemn, în anii 1965-1970, a dus la o creștere a nivelului fundației cu aproximativ 30-40 cm în interiorul lăcașului de cult.

Având în vedere că terenul are o pantă dinspre vest spre nord, aceasta a favorizat scurgerea apei pluviale către biserică. Din acest motiv, starea de conservare a fundațiilor este precară, iar pietrele din care sunt realizate și-au pierdut liantul care le lega între ele.

Raport

Date generale despre sit - Biserica de lemn din Colacu a fost construită în jurul anului 1800 posibil pe temelia unei biserițe vechi de la care se păstrează iconostasul. Meșterii care au construit biserica sunt Ioniță și Gheorghe Șalvari. Alte mărturii cu privire la vechimea bisericii sunt un clopot donat de localnicii din Colacu în anul 1810 și amplasat în clopotniță, pe el aflându-se următoarea inscripție: „Acest clopot s-au făcut în numele Ierarhului Nicolae din satul Fundu Moldovei de ctitori protoiereu Gavril Ciupercovici Bucovina și s-au cumpărat, Ioniță Șuiu, Ioniță Nicula, Gheorghe Șelvari - 1810”. Catapeteasma a fost pictată în anul 1818, după cum indică o inscripție de pe icoana Maicii Domnului. Crucea meșterului Ioniță Șalvari se află în curtea bisericii, pe ea aflându-se următoarea inscripție scrisă în limba română cu caractere chirilice: „Supt aciast sf cru(ce) odihnesc robi(i) lui Dumnezeu Ioniță Șălvar. Cu bunul său soț Maria Hasnăș. Acești multe bunătăți au făcut, adecă, o biserică din nou la Cîmpulung, o biserică din nou la Cîrlibaba și o catapeteasmă nouă la Fundu Moldovei. Vecinică lor pomenire”. Ctitorul bisericii este preotul protoiereu Gavril Ciupercovici (Ciupercă), trecut la cele veșnice și înmormântat în curtea lăcașului de cult. Pe crucea sa se află următoarea inscripție: „Aici odihnesc trupurile robilor lui Dumnezeu protopresviterul Gavril Ciupercovici cu vârsta vieții de 58 ani, au răposat la 1 iunie 1815 și a soției sale Elena, ce au răposat la 10 aprilie anul 1824 la 60 ani bătrână. Aceștia au fost ctitorii la această biserică. Veșnic răpaos lor” . Construcția este din bârne de brad, îmbinate în „coadă de rândunică” și ridicată pe un soclu de piatră de râu. Pe acoperiș se află trei turlle, dispuse toate de-a lungul axului mare al bisericii pe cele trei părți componente ale construcției: pronaos, naos și altar. Turla amplasată deasupra naosului este cea mai mare, celelalte două fiind de fapt turlle false. Pereții au fost căpușiți cu scânduri, iar turllele au fost protejate cu șindrilă. Biserica din Colacu este de plan triconc, compartimentată în altar, naos și pronaos și un pridvor pe latura de sud. Nava, dominată de naos, este bine proporționată, suferind un ușor dezechilibru doar între altar și cele două abside laterale. Altarul este poligonal decroșat simetric față de naos, cu o singură fereastră în axul absidei. Bolta este o calotă cvasisferică, octogonală, realizată din fâșii curbe, ce se sprijină pe un contur poligonal

înscriș într-un pătrat. Naosul este de formă dreptunghiulară (6,10 x 7,25 m) întregit de cele două abside pentagonale, ușor disproporționate spațial. Pronaosul, este dreptunghiular (4,80x6,10 m), delimitat de naos printr-un perete de bârne în care s-a decupat un spațiu de trecere (2,15x2,30 m). Pragul de trecere este decroșat prin două retrageri simetrice pe contur. Bolta pronaosului este o calotă octogonală, cu nervuri curbe, ce se nasc dintr-o cheie de boltă și se sprijină pe un contur poligonal marcat de console. Intrarea în biserică (0,90x1,90 m) este pe latura de sud a pronaosului și este nedecorată. Pridvorul situat pe latura de sud, este de formă pătrată (3,80 m) al cărui acoperiș zvelt se înalță până la nivelul acoperișului central. Ansamblul bisericesc a fost restaurat între anii 1972-1974, cu acest prilej amplasându-se pe acoperiș o învelitoare din draniță cu solzi tăiați în două flori (1974). O nouă serie de lucrări s-au făcut în 1997, când s-a înlocuit acoperișul cu unul din draniță cu solzi tăiați în trei flori, iar casa străjeriței a devenit muzeu. În curtea bisericii de lemn se află câteva pietre de mormânt din secolul al XIX-lea, pe unele fiind inscripții scrise cu caractere chirilice. De asemenea, tot acolo se află și mormântul dr. Traian Popovici (1892-1946), primar al orașului Cernăuți în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, cunoscut pentru că a salvat de la deportare 20.000 de evrei din Bucovina. Biserica de lemn din Colacu este împrejmuită de un gard de lemn și are în partea de sud o clopotniță de lemn, pe unde se intră în curtea lăcașului de cult. Obiectivele cercetării Prin diagnosticul arheologic s-a avut în vedere constatarea stării de conservare a monumentului, în principal a fundațiilor, pentru realizarea pe viitor a proiectului de restaurare, dar și obținerea de date arheologice relevante pentru un monument a cărui dată de edificare nu este certă. Astfel, au fost stabilite șapte casete (C1-C4 exterior, C1-C3 interior), poziționate la exterior nord-sud, est-vest, iar în interior, cele trei casete s-au realizat una în naos (colțul de nord-vest) și una pronaos în pronaos (colțul de sud-vest), iar în altar în jumătatea sudică. Casetele din exterior au avut dimensiuni restrânse, 1,5 x 1,5 m și 2,00 x 1,5 m pentru a evita afectarea soclului de piatră a bisericii. La interior casetele au fost de dimensiuni mai mari: 2,20 x 2,20 m, 4,30x1,80 m și 1,5 x 1,5 m. Starea proastă a soclului de piatră pe care se sprijină bârna talpă ce susține biserica nu oferă posibilitatea unei intervenții extinse fără o cercetare prealabilă care să stabilească profunzimea lor și gradul de afectare al fundațiilor. Soclul de piatră ce desparte pronaosul de naos în colțul de nord-vest (C1-interior) nu mai prezintă urme din mortarul ce leagă zidurile. Toate casetele s-au săpat manual, periodic, se proceda la o răzuire a suprafeței și o curățare a zidurilor. Rezultate În toate cele șapte casete a fost atinsă talpa fundației. Pridvorul, pronaosul și naosul au pardoseală din grinzi masive de stejar (grosime: 10-15 cm, lățime: 35-50 cm), montată în anul 1964. Grinzile sunt așezate pe traverse de lemn (lungime: 6,00 m, lățime: 40 cm, grosime: 35 cm) fasonate pe două fețe: cea de contact cu patul suport și cea de contact cu grinzile care alcătuiesc pardoseala. Între pardoseala și patul suport este o distanță 25 cm lăsat pentru aerarea pardoselii. În altar situația este diferită față de restul bisericii. Sub grinzile de lemn a fost identificat un suport de cărămidă cu șanț pentru grinzile sanie drept suport al pardoselii. Cărămizile au fost prinse cu mortar care în timp a dispărut, doar unele dintre ele păstrează urmele acestuia. Spre deosebire de naos și pronaos, pardoseala era așezată direct pe grinzile sanie și cărămizi fără a fi lăsat spațiu de aerare. Soclul de piatră pe care este așezată biserica are grosimea de 70 cm. Interior Caseta C1 (dimensiuni: 2,20x2,20 m) inițial am hotărât să fie amplasată pe peretele sudic al naosului la colțul sud-vestic, dar pentru că în interiorul bisericii a fost amenajat un spațiu pentru cor deasupra ușii ce permite trecerea din pronaos în naos cu scara de acces în colțul sud-vestic, am hotărât ca aceasta să fie deschisă pe peretele nordic, colțul nord-vestic. După îndepărtarea pardoselii de scânduri și a bânelor suport se găsea un strat de umplutură în consistența lui fiind piatră de râu de mici dimensiuni (prundiș) și nisip, cu grosimea de 0,35 m. De la -0,60 m umplutura este alcătuită din pământ negru purtat curat. La cota de -0,95 m a fost atinsă talpa fundației soclului de piatră. Elevația soclului de piatră și fundația sunt afectate de umezeală, pietrele se desprind ușor, iar liantul de mortar a fost spălat în timp de aceste infiltrații. Caseta C2 – altar (dimensiuni: 4,30x1,80 m). După curățirea pavaului de cărămidă au fost identificate patru șanțuri sanie pentru grinzile suport pardoseală. Intrarea din naos spre altar prin ușile împărătești este marcată în altar de o lespede mare din piatră (dimensiuni: 1,00x0,80 m) crăpată în partea dinspre masa altarului probabil în momentul montării pardoselii de lemn. Lespedea era montată pe un pat de nisip. Fundația altarului este lucrată din piatră de râu nefasonată, probabil legată cu un mortar de var de slabă calitate care în timp a dispărut. Sub șapa de mortar umplutura continuă să fie alcătuită din nisip fin, piatră spartă și pe alocuri cărămidă. La -0,40 m a fost identificat un strat de aerare alcătuit din piatră de râu de mari dimensiuni nefasonată cu scopul de a menține uscată umplutura suportului pavaului de cărămidă și ulterior a pardoselii de lemn. Acest strat a fost așezat

direct pe stratul steril, fără a avea un pat suport. La adâncimea de -0,95 a fost atinsă cota fundației în absida altarului. Fundația soclului de piatră în absida altarului este mai îngrijit lucrată decât cea decopertată în casele C1 și C3. În colțul nord-vestic al altarului, lângă Proscomidiar a fost decopertat locul unde se oficiază spălarea mâinilor ierarhului după cădere (tămâiere). Pe fundul gropii nu s-a observat o scurgere pentru apă, deci putem presupune că apa se scurgea direct în pământ. Ghizdeaua păstrată are înălțimea de 0,23 m. Caseta C3 (dimensiuni: 1,70x1,70 m) inițial caseta avea amplasamentul pe peretele nordic colțul de nord-est, dar pentru că am mutat poziția casei C1 pe peretele nordic am renunțat la acest amplasament și astfel caseta C2 a fost deschisă pe peretele sudic în colțul de sud-est în deschizătura ușii de trecere din pridvor în pronaos. Situația stratigrafică este identică cu cea prezentată pentru caseta C1. Exterior Casele C1 și C2 (dimensiuni: 1,50x1,50 m), amplasată pe peretele sudic al bisericii între absidă și calea de acces în pridvor. După înlăturarea stratului vegetal în consistența umpluturii s-a întâlnit pământ negru purtat și prundiș cu o grosime de 0,25 m, de la această cotă apare sterilul arheologic. Cota de fundare a soclului de piatră este la -0,35 m, de la nivelul de călcare exterior (stratul vegetal), elevația soclului de piatră având 0,60 m. Soclul este zidit din piatră de râu, nefasonată fără a prezenta la fața zidului urme de mortar. Caseta C3 (dimensiuni: 2,00x1,50 m) amplasată pe latura de vest a bisericii pe axul ferestrei din pronaos. Situația stratigrafică este identică ca la cele două case C1-C2 prezentate mai sus. Cota de fundare a soclului de piatră este la -0,35 m. Soclul este zidit din piatră de râu, nefasonată fără a prezenta la fața zidului urme de mortar. Elevația soclului de piatră a fost tencuită, apoi i-a fost aplicat un strat de var alb. Caseta C4 (dimensiuni: 2,00x1,50 m) amplasată pe latura estică pe axul ferestrei altarului. Aici exista în momentul începerii cercetării o cruce din piatră, care marca un cenotaf. După îndepărtarea stratului vegetal în consistența umpluturii s-a întâlnit pământ negru purtat și prundiș consistență care nu s-a schimbat până la atingerea cotei fundației, -0,40 m. În dreptul altarului înălțimea soclului de piatră este de 1,10 m. Diagnosticul arheologic de la Biserica de lemn Sfântul Nicolae, sat Colacu, comuna Fundu Moldovei, jud. Suceava a arătat că biserica nu a fost cercetată arheologic până în acest moment. Pe baza măsurătorilor, dar și a observațiilor făcute la cercetarea din exterior, considerăm că nivelul inițial de călcare al bisericii era mai jos decât cel de astăzi, montarea ultimei pardoseli de lemn din anii 1965-1970, au condus la o creștere a nivelului de călcare de circa 30-40 cm în interiorul lăcașului de cult. Având în vedere că înclinarea terenului este de la vest la nord, aceasta a favorizat scurgerea apelor pluviale spre biserică. Din acest motiv, starea de conservare a fundațiilor este proastă, iar pietrele din care este realizată au pierdut liantul prin care erau legate.

Informații suplimentare online

[Raportul 7225 din cronica.cimec.ro](https://cronica.cimec.ro)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](#)
